

Тетяна Мяскова,

ст. наук. співробітник НБУВ,
канд. іст. наук

ВАРВАРА МИКОЛАЇВНА ХАΝЕНКО ТА ДОЛЯ ЇЇ БІБЛІОТЕКИ

Статтю присвячено талановитій українці, меценатці та колекціонерці Варвари Миколаївни Ханенко (Терещенко). Розглянуто долю її бібліотеки, рештки якої нині зберігаються у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського.

Ключові слова: В. М. Ханенко, меценатство, особова бібліотека, історико-книгознавча реконструкція.

В останні десятиріччя збільшилась кількість наукових досліджень, присвячених вивченню особових бібліотек [1]. Особові бібліотечні зібрання [2, с. 556] видатних діячів науки, культури, мистецтва, представників громадських, релігійних та державних установ, сформованих на теренах нашої країни у різні проміжки часу, належать до історико-культурних пам'яток, що є прикрасою та гордістю будь-якої бібліотеки. Кожне з цих книжкових зібрань є відображенням життєвого та творчого шляху фондозасновника, джерелом його характеристики як особистості, а також подає багатоаспектне уявлення про епоху, в якій сформувалась бібліотека. До особових бібліотек має бути віднесена і бібліотека відомої української меценатки та колекціонерки Варвари Миколаївни Ханенко. Поштовхом до дослідження стало виявлення серед книг, отриманих із обмінно-резервного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ), значної кількості примірників, що мають ознаки приналежності до особової бібліотеки Варвари Миколаївни Ханенко. У цій статті – основі опублікованих та архівних матеріалів, зроблено спробу дати характеристику особистості В. М. Ханенко, відомої колекціонерки та меценатки. А також провести історико-книгознавчу характеристику книг із бібліотеки Варвари Миколаївни Ханенко, рештки бібліотеки якої зберігаються нині у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ.

В Україні меценатство [3] як спосіб служіння суспільству має свою історію та традиції. Ще з часів Київської Русі Володимир Хреститель віддавав десятю частину своїх доходів на розвиток культури. Давня традиція меценатства та благодійності набула особливого поширення у другій

половині XIX ст. – на початку XX ст., коли в Російській імперії, до складу якої входила і Україна, відбувся промисловий переворот і з'явилися заможні люди, новий капіталістичний клас. Певну частину своїх доходів ці люди передавали на благодійні цілі, підтримуючи матеріально розвиток культури, науки, освіти. Слід зазначити, що після відкриття 1834 р. імператорського Університету Св. Володимира Київ із звичайного провінційного міста початку XIX ст. поступово перетворився на промисловий, науковий та культурний центр Східної Європи. Найбільш відомими меценатами Києва кінця XIX – початку XX ст. стало подружжя Ханенків.

9 серпня 1852 року у м. Глухові, родовому маєтку відомого мецената і колекціонера, підприємця Миколи Артемійовича Терещенка народилась перша дочка Варвара [4, с. 19]. Дівчина отримала, як належало представниці нового капіталістичного класу, домашню освіту. Вона також успадкувала сімейні традиції колекціонування та благодійності. Шлюб Варвари Терещенко (1852–1922) та Богдана Івановича Ханенка (1849–1917), випускника юридичного факультету ім. Московського університету, а потім – працівника департаменту юстиції в Санкт-Петербурзі, – виявився вдалим сімейним союзом двох небайдужих до мистецтва людей.

Після того як 32-річний Богдан Іванович залишив державну службу (до цього він працював в окружному суді Варшави, а потім подружжя подорожувало Європою), він разом із дружиною оселився у Києві. Саме там Богдан Ханенко уславився як успішний підприємець. Він володів кількома великими родовими маєтками, очолював «Землеробський синдикат» та Київський комітет торгівлі та мануфактур, був членом Київського біржового товариства цукрозаводчиків і рад у кількох київських банків. Крім того, Богдан Іванович працював директором-розпорядником, а згодом і головою правління Товариства цукробурякових та рафінадних заводів братів Терещенків. Богдан Ханенко займав багато наукових (член Імператорської археологічної комісії, член Академії мистецтв у Санкт-Петербурзі, член Імператорського Археологічного товариства, Імператорського Одеського товариства історії та старожитностей, Історичного товариства Нестора Літописця, Церковного археологічного товариства при Київській духовній академії, член-кореспондент Антропологічного товариства в Парижі, голова правління Київського товариства старожитностей і мистецтв), державних та громадських посад (член Державної ради від промисловців, Партії октябристів), тощо [5, с. 357–383]. Крім того, Богдан Іванович був відомим на той час колекціонером творів мистецтва та меценатом. Неодноразово фінансував і брав участь

у проведенні археологічних розкопок. Як віще-голова, потім – голова правління Київського товариства старожитностей і мистецтв, був одним із засновників Київського художньо-промислового й наукового музею ім. государя Миколи Олександровича, офіційно відкритого 1904 р. Основу експозиції музею тоді складала археологічна колекція Ханенка, що нараховувала 3145 предметів.

Варвара Ханенко ніколи не була дружиною «при чоловіку», як було прийнято на той час. Вона стала для Богдана Івановича вірною помічницею у всіх його справах. Досить яскраво описана особистість Варвари Миколаївни у статті Наталії Крутенюк [6] та Марії Грищенко [7]. Дослідниці стверджують, що Микола Артемійович Терещенко передав справу всього свого життя – меценатство, як і любов до мистецтва, своїй старшій доньці Варварі [6, с. 22].

Першою спробою меценатської діяльності Варвари Миколаївни було створення двокласного селянського училища у їхньому маєтку в селі Райгородці Черкаського повіту. В родовому маєтку Оленівка Васильківського повіту Київської губернії Варвара Миколаївна підтримувала церковнопарафіяльну школу. Особлива увага в школі приділялась вихованню дівчат. Загалом Варвара Ханенко заснувала і утримувала на Київщині 6 майстерень народних художніх промислів та організувала Київське кустарне товариство. Роботи Оленівської майстерні продавалися в спеціальному магазині у Лондоні, що відкрила Варвара Миколаївна. Видатна українка перетворила своє дітище на майстерню мистецького промислу – роботи займали перші місця на виставках, а Варвара Миколаївна була нагороджена золотою медаллю [8]. Отже, Варвара Миколаївна займалась не тільки меценатством, а й популяризацією українського мистецтва, залучаючи до співпраці професійних художників.

Звичайно, справжньою мрією подружжя Ханенків було створення музею. Після того, як родина Терещенків оселилась у Києві, Варвара Миколаївна отримала від батька Миколи Артемовича у спадок шматок землі поряд із університетським парком. На цьому місці було побудовано особняк у стилі італійського палаццо. Основна частина приміщень будівлі Ханенків була призначена для зберігання та виставки картин (на той час їх вже нараховувалося близько 1200 (роботи Белліні, Перуджино, Сурбарана, Давіда, Енгра, Ван Дейка, Веронезе, Джотто, Караваджо). Крім того, там розміщувалася колекція книг (близько трьох тисяч томів) переважно з мистецтвознавства. Особняк подружжя Ханенків справедливо називали Київським Ермітажем. Зібрану з такою любов'ю колекцію книг та картин було вирішено передати, як було прийнято на той час, місту Києву для

того, щоб вона стала основою загальнодоступного громадського музею. Музей Богдана Івановича та Варвари Миколаївни Ханенків став об'єктом дослідження багатьох науковців [9]. Проте було відомо, що у подружжя була досить велика бібліотека, близько 3000 тисяч книг із мистецтвознавства. Як стверджує Олена Рославець, заступник директора з науково-дослідної роботи Музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, під час служби в Петербурзі Богдан Ханенко посилено вивчав історію мистецтва, починає збирати мистецьку літературу. Згодом подружжя Ханенків збере бібліотеку, подібної до якої за змістом та кількістю книжок (три тисячі видань) не буде в жодній приватній колекції [10]. У другій половині 90-х років XIX ст. Богдан Іванович встановив постійний та тривалий зв'язок за кордоном, що дало змогу стежити за європейським художнім та книжковим ринком. Джерелами поповнення фондів стали антикварні магазини, букіністичні лавки, аукціони. На жаль, вивчення джерел комплектування бібліотеки Ханенків, її тематичний, хронологічний, мовний склад ще мало досліджені.

Зібрану за понад сорок років невтомної праці, безперервних пошуків і великих матеріальних затрат цінну колекцію живопису і скульптури, гравюр, порцеляни і майоліку, старовинні меблі, великокняже і візантійське золото, колекцію російських ікон та українського ужиткового мистецтва та оформлений для неї особняк Ханенко заповів Києву. Заповіт про передачу Музею та бібліотеки був складений вже важкохворим Богданом Івановичем ще 1916 р.

Після смерті Богдана Івановича його справу – створення у Києві художнього музею – продовжила невтомна помічниця та одностудниця Варвара Миколаївна. Мужності цієї тендітної жінки можна позаздрити. Вона зуміла повернути до Києва частину колекції, що знаходилась у Петрограді. Рішуче відхилила пропозицію німецького командування про вивезення колекції до Німеччини з метою відкриття там музею. 15 грудня 1918 року, на другий день по вступі до Києва війська Директорії, Варвара Ханенко склала дарчу, за якою подарувала свій палац, колекцію та бібліотеку щойно заснованій новій інституції – Українській Академії Наук. Вона висловила також побажання, щоб при Музеї був створений Інститут історії мистецтв, і щоб Музей носив ім'я Ханенків. Цей документ зараз зберігається у Інституті рукопису НБУВ [11]. Основними вимогами дарувальниці було, щоб Музей носив ім'я його засновників – Богдана і Варвари Ханенків, а також був би загальнодоступним закладом зі створеним при ньому Інститутом історії мистецтва, а Варвара Миколаївна до кінця життя працювала б при Музеї.

Після захоплення Києва більшовиками відповідно до декрету Раднаркому України від 23 червня 1919 року про приватизацію приватних зібрань колекції Ханенків надано статусу державної музейної установи. Музей Ханенків було фактично конфісковано. Згодом був виданий декрет про націоналізацію зібрань та перетворення на II Державний музей, підпорядкований Всеукраїнському комітету охорони пам'яток мистецтва й старовини. Було введено посаду політичного керівника, який заходився встановлювати більшовицькі порядки, вкрай образливі й принизливі для вчорашньої власниці. Про те, як складно доводилось дружині колись одного із найзаможніших людей Києва під час громадянської війни, написано у другому листі Варвари Ханенко до А. Кримського [11, арк. 3–4].

Лише 1921 р. Всеукраїнська Академія наук вступає у володіння Музеєм. Було затверджено статут Музею мистецтв імені Б. І. і В. Н. Ханенків Української Академії наук, створено Раду для керування роботою Музею, і Варвара Миколаївна увійшла у її склад. Очолив музей професор М. Макаренко [12, арк. 1–2 зв.], якому вдалося повернути з Московського історичного музею лише частину з того, що там зберігалось з волі Б. Ханенка з 1915 р. [13, арк. 1–2]. М. Макаренко довгий час працював у Ермітажі і був призначений на посаду завідувача Музею на прохання Варвари Миколаївни. [13, арк. 1–2]. Як бачимо з цього документа, бібліотека мала окремий штат у складі завідувача бібліотеки, його помічника та каталогізатора [12, арк. 2 зв.].

Варвара Ханенко померла 7 травня 1922 року і була похована на цвинтарі Видубицького монастиря поряд із чоловіком. А вже за півтора роки більшовицьке керівництво примусило Академію Наук прибрати з назви Музею прізвища його засновників, власників і дарувальників.

У середині двадцятих років одне із засідань Музею мистецтв ВУАН було спеціально присвячене подружжю Ханенків. З доповідями на ньому виступали чільні українські мистецтвознавці, які добре знали Варвару Миколаївну. На жаль, тодішні життєві умови не дали змоги опублікувати матеріали цього засідання [14]. Всупереч волі Варвари та Богдана Ханенко за роки Радянської влади колекція та бібліотека не зберегла свою цілісність [3, с. 99–104]. Ім'я колишніх засновників було повернуто Музею не так давно, теперішня його назва – Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків.

В останні десятиріччя відділом бібліотечних зібрань та історичних колекцій проводиться наукова реконструкція тих колекцій та зібрань, які довго зберігалися в резервних книгосховищах Києва. Нещодавно серед цього багатотисячного масиву документів було виокремлено книги, що

мали ознаки приналежності до бібліотеки Варвари Миколаївни Ханенко (печатка «Бібліотека В. Н. Ханенко»). Оскільки не всі шифри збереглися, книги розміщені за алфавітом, і після цього заінвентаризовані. Сформувавши історико-культурний фонд за ознаками колекції, був виконаний книгознавчий та джерелознавчий аналіз знайдених видань, що допомогло встановити їх хронологічну, географічну, мовну характеристику, а також тематичний склад. Всього нами було виокремлено 113 книг, переважно французькою мовою, виданих у кінці XVIII – початку XIX ст. Як відомо, особисті мистецькі вподобання Варвари Миколаївни охоплювали такі галузі, як стародавній іконопис, італійську майоліку та французький живопис. Після проведення книгознавчого дослідження реконструйованої частини бібліотеки встановлено, що Варвара Миколаївна захоплювалась творами французьких філософів-просвітителів. У її бібліотеці було повне зібрання творів Вольтера (Franzoi-Marie Arouet): *Oeuvres copletes de Voltaire / Voltaire de – Paris : Typogr. De l'imprimerie de la Sociéte littéraire, 1784. – 1–14, 17–19, 21–28, 32–34, 36–39, 41–44, 47–49, 51(t. 1, 2), 52–55, 57–61, 63–64, 67–68; L'homme aux quarante écus by Voltaire. – Londres : Close Email This Record, 1768. – 126 p.* та Дідро (Denis Diderot): *Oeuvres Choies de Diderot: Précédée de sa vie par Mme De Vandeuil et D'une introduction par Francois Tulou / Diderot – Paris : Imp Charles Hérisset, Evreux, 1800. – 1; Oeuvres de Denis Diderot. T. 1–5, 7–9, 11, 13–15 / Jacques-André Nageon. – Paris : Chez. Deterville A Versailles, de L'imprimerie de Leblang, 1800.* Можна також назвати такі видання: французького письменника, композитора та філософа Жан-Жака Руссо (Jean-Jacques Rousseau): *Oeuvres completes de J. J. Rousseau: classée par ordre de matiures, et ornée: de quatre-vingt-dix Gravures / Jean Jacques Rousseau J. J. – Nouvelle Edition. – Paris : [б. у.], 1788–1793. T. 1–17, 20–37;* книгу французького історика літератури, мистецтвознавця Тена Іполита (Taine, Hippolyte-Adolphe). *Les Origines de la France contemporaine / Hippolyte-Adolphe Taine. – [Б. м. : б. у.], Б. г. – VIII, 553 p.;* видання французького письменника, публіциста Констана де Ребека Бенжамена Анрі (Constant de Rebecque): *De la Religion, consideree dans sa source, ses formes et ses developpements / Benjamin Constant. – Bruxelles : Imprimeur Libraire de L'Academie, 1825. – (Cours de l'histoire de la philosophie / Victor Cousin). T. 2, 5;* твори французького письменника і дипломата, засновника романтизму у французькій літературі Франсуа-Рене де Шатобріана (François-René, vicomte de Chateaubriand): *Le génie du christianisme : par M. de Viconte de Chateaubriand suivi de la de'fense du Genie du Christianisme et de lettre A. M. de Nontames. – Paris : Impr. typ. de*

Giroux et Vialat, 1847. T. 2. – 394 p.; Le génie du christianisme : par M. de Viconte de Chateaubriand suivi de la de fense du Genie du Christianisme et de lettre A. M. de Nontames. – Paris : Impr. typ. de Giroux et Vialat, 1847. T. 2. – 394 p.; видання французького драматурга XVII ст. Жана Батиста Расіна: Oeuvres de Jean Racine, de L'Academie francoise. Plus correcte & plus ample que toutes les précédentes / Jean Racine. – Nouvelle Edition. – Paris : Par la Compagnie des libraires, 1779. T. 10. – XXXV, 362 p., il.; La vie du Pape Alexandre VI et de son fils Cesar Borgia: Contenant les guerres de Charles VIII et Louis XII : trad. de L'Aned / Alexander Gordon. – Amsterdam : Chez. Pierre Mortier, 1751. T. 1–2. На книжках збереглися порядкові номери, присвоєні документам ще за життя власниці. Бібліографічний опис всіх книг уведених у АБІС IRBIS64, розроблену Державною публічною науково-технічною бібліотекою Росії. Новостворена бібліографічна база даних містить не тільки повноцінний бібліографічний опис документів за правилами сучасної орфографії, але й зображення печаток, штампів та маргінальних записів на документах, що дасть можливість пошуку книг в інших науково-дослідних та культурних установах.

Листи Варвари Миколаївни Ханенко до Української Академії наук та персонально до А. Ю. Кримського, що зберігаються в Інституті рукопису НБУВ, розкривають такі риси характеру меценатки, як наполегливість та жертвовність, що яскраво виявилися під час громадянської війни. Витяг з протоколу спільного зібрання Української Академії наук та додатки до нього знайомлять зі Статутом Музею Мистецтв імені Б. І. і В. І. Ханенків, завданнями Музею та бібліотеки, їх устроєм, упорядкуванням, штатним розкладом, тощо. Тексти документів, що друкуються нижче, подаються зі збереженням особливостей правопису.

№ 1

Заява Варвари Ханенко до Української Академії

В Украинскую Академию Наук
Вдовы Действительного Статского Советника
Варвары Николаевны Ханенко, жительствующей
в городе Киеве по Терещенковской улице в д. 15

Заявление

Мною принято решение принести в дар Украинской Академии:

а) принадлежащее мне собрание памятников искусства и старины и имеющуюся при нем библиотеку, находящиеся в городе Киеве по Терещенковской улице в

доме моем под номером 15; б) означенный дом и в) принадлежащие мне предметы искусства и старины, хранящиеся на складах в Петербурге и в Историческом музее в Москве.

Дар этот я предлагаю принять Академии наук на нижеследующих условиях:

1. Означенное собрание памятников искусства и старины и имеющаяся при нем библиотека должны носить название «Музей имени Б. И. и В. Н. Ханенко».

2. Означенное собрание предметов искусства и старины за исключением библиотеки при нем, которая будет иметь отдельный капитал для своего пополнения, не должно быть пополняемо помимо меня новыми приобретениями предметов искусства и старины, а должно сохраняться в том же составе, в каком оно поступит от меня в Украинскую Академию Наук.

3. Означенное собрание предметов искусства и старины и библиотека при нем должны вечно находиться в том же доме № 15 по улице Терещенковской в городе Киеве, в котором оно находится и ныне.

4. Ни означенное собрание памятников искусства и старины в целом, ни отдельные предметы, ни библиотека при нем, ни отдельные книги, ни в коем случае не могут быть вывозимы из Киева, и даже выносимы из означенного дома по улице Терещенковской куда бы то ни было, хотя бы и на кратчайший срок, ни тем более отчуждаемы ни в пользу каких-либо учреждений, ни в пользу частных или юридических лиц.

5. Если бы было осуществлено мое желание, чтобы в Киеве при означенном музее был устроен Институт Истории Искусств, то на Украинскую Академию Наук возлагаются обязанности в полной мере удовлетворять потребность Института в использовании и означенных памятников искусства и старины и имеющейся при собрании библиотеки.

6. Означенное собрание памятников искусства и старины должно быть открыто в определенные часы и дни для публичного обозрения. Дни эти и часы устанавливаются по согласованию со мной.

7. С разрешения Академии наук должно быть предоставлено право научных занятий в музее по изучению составляющих означенное собрание предметов искусства и старины, а равно и библиотеки при нем лицам, которые этим интересуются. Правила таких научных занятий устанавливаются Академией Наук по согласованию со мной.

8. Я оставляю за собой право до моей смерти занимать для жилья в доме № 15 по Терещенковской улице помещения по моему усмотрению.

9. На все памятники искусства и старины и другие предметы, которые будут мною приобретены для вышеозначенного собрания и библиотеки после настоящего моего заявления распространяются в полной мере все изложенные выше условия.

10. Выражаю пожелание, чтобы хранитель вышеозначенного собрания памятников искусства и старины, а равно и библиотеки при нем, назначался по согласованию со мной.

Доволя об этом до сведения Украинской Академии наук, прошу уведомить меня, согласна ли академия Наук на принятие дара на указанных мною условиях, и при утвердительном решении вопроса – предлагаю принять музей под свою охрану и вступить в непосредственное управление и заведывание им.

Киев, 1918 года, декабря 15 дня
Варвара Ханенко

ІР НБУВ, ф. 1, спр. 26173. – Арк. 1–2.

№ 2

Заява Варвари Ханенко стосовно хранителя музею

Милостивый государь Агафангел Ефимович, В дополнении к заявлению моему от 15 декабря 1918 года позволяю себе сообщить Вам мое большое желание, относительно лица, которое будет назначено Академией Наук, хранителем Музея, передаваемого мной ей. Таким хранителем я желала-бы видеть, живущего ныне в Петрограде Н. Е. Макаренко (хранителя Эрмитажа) которому известен мой (зв.) Музей во всех деталях, и который имеет в этом деле громадный опыт. Прошу Вас принять уверение в моем глубоком уважении и преданности.

Варвара Ханенко

Отписанное мною заявление я передала профессору Птухе, он вероятно уже доставил его Вам.

ІР НБУВ, ф. 1, спр. 24461–24462. – Арк. 1–2.

№ 3

Заява Варвари Ханенко стосовно її виселення з приміщення музею

«Киев, мал. Подвальныйя ул. дом 5. кв. 3,
Крымскому Агафангелу Ефимовичу

Добрейший Агафангел Ефимович!

Надо мною страяса беда и я прошу участия Академии Наук, чтобы за меня заступиться. Сегодня был в музее Ефим Спиридонович Михайлов и при встрече со мной сказал, что получил распоряжение от г. Приходько выселить меня из музея и из единственной комнаты, которую я занимаю, мотивируя это тем, что в Музее должны жить только люди, которые служат музею. Я ответила, что состою консультантом при музее, что только при моей помощи (имея под рукой все материалы) могла быть в сравнительно скорое время сделана вся эта огромная работа по приведении музея в тот готовый вид, который позволил его, также и

306

библиотеку открыть для публики. Я нужна музею. Как для его охраны, так и для порядка. И, любя музей, как свое детище, которому было отдано столько лет жизни, я, сознавая пользу, которую приношу, оставаясь в его стенах, не уехала из Киева, и отнюдь не заслуживаю, чтобы меня позорно выселили из музея, который я передала государству в таком идеальном состоянии и порядке. Я заявила г. Михайлову категорично, что добровольно не уйду из единственной комнаты, которую занимаю в музее и где я провела большую часть моей жизни, и что они только мертвой меня смогут взять оттуда. То есть – заставить прибегнуть меня к самоубийству.

Г. Вольский уезжает завтра в Харьков и обещал поговорить обо мне с г. Раковским, и обещал поддержать ходатайство Академии Наук, если она с таким же отношением обратится к г. Раковскому.

Г. Приходько меня не знает и, будучи несколько раз у г. Вольского, он не интересовался посмотреть музей; ему может быть неизвестно, что это собрание – результат любви и трудов целой жизни моего мужа и моей, которые мы для этой цели посвятили, и что поэтому выдворить меня из музея невозможно без того, чтобы они не навлекли на себя общее осуждение. Говорят, г. Приходько очень тверд в своих решениях, и я боюсь, что угроза эта может быть выполнена.

Конечно, это будет только в ущерб Музею. Но если музей не интересуется, то мое участие в нем теряет значение. Если бы осуществился ваш проект, то музей сослужил бы людям большую службу. Но, признаюсь, я не надеюсь, что проект этот может быть принят, так как за тем, чтобы он был принят, нужно упрашивать и хлопотать, а все так заняты. Было бы очень важно сейчас поехать в Харьков и провести это дело, иначе оно канет в воду.

Позвольте мне завтра утром в 12 часу повидать вас в Академии и лично переговорить.

Сердечно преданная В. Ханенко.

P. S. Вольский посоветовал мне стать в этом деле под защиту Академии Наук, и я усердно Вас об этом прошу».

ІР НБУВ, ф. 1, спр. 26173. – Арк. 3.

№ 4

Витяг з протоколу спільного зібрання Української Академії Наук і додатки до нього

ПРОТОКОЛ Ч-87

Спільного Зібрання Української Академії Наук від 28-го лютого 1921 року
ПОСТАНОВЛЕНО:

6. За докладом акад. М. П. Василенка, затверджено вироблений спеціальною комісією статут Художньо-Археологічного Музею імені Ханенків (друкується в додатку до протоколу). Доки обрано буде склад музейного комітету на підставі

307

затвердженого статуту, тимчасово доручено акад. М. Т. Біляшівському та М. П. Василенкові виконувати функції тих двох членів комітету, яких потім має згідно з тим статуту, обирати Спільне Зібрання Академії наук, а проф. М. О. Макаренкові керувати справами музею аж до переведення виборів штатного директора музею.

Д О Д А Т О К

2 арк.

До протоколу ч. 87

С Т А Т У Т

Музею Мистецтв імені Б. І. і В. Н. Ханенків Української Академії Наук

ЗАВДАННЯ МУЗЕЮ ТА БІБЛІОТЕКИ ПРИ НЬОМУ

Музей ставить своєю метою допомагати народові в його художніх змаганнях, знайомитися з пам'ятками творів минулого, а спеціалістам і вченим зокрема допомагати в їхніх студіях над різними галузями історико-мистецьких і археологічних дисциплін.

Всі речі, що їх зібрано в Музеї, повинні бути приступні вченим спеціалістам для їхніх студій та вивчення, а широким колам людності – для огляду й ознайомлення.

Музей ставить собі за мету поширювати ознайомлення людності з творами минулого через свої видання, лекції і т. і.

Книгозбірня при Музеї, що складається з творів по мистецтву, його різних відділів, повинна дати кожному читачеві відповідний його бажанню матеріал, який є в бібліотеці, і дати вказівки, в яких саме виданнях може він знайти потрібний його фахові матеріал.

УСТРІЙ МУЗЕЮ ТА БІБЛІОТЕКИ

Музей є власність Української Академії Наук і складається з збірки картин, малюнків і різних художніх творів: з дерева, кераміки, каміння, металу, тканин і т. і.

Музей має назву «Музей мистецтва імені Б. І. і В. М. Ханенків Української Академії Наук».

Музей міститься у власному будинкові, що належить Українській Академії Наук, у м. Києві, по Терещенківській вул. буд. ч. 15.

Жодної речі з музею не можна виносити, або переносити в інше приміщення.

Щоб користуватись збірками Музею та бібліотеки, про те мають бути вироблені окремі правила.

ПОРЯДКУВАННЯ МУЗЕЄМ ТА БІБЛІОТЕКОЮ

Загальне керування музеєм та бібліотекою належить Комітетові, що складається: з двох представників Академії Наук, яких обирає Спільне Зібрання на три роки, Директора Музею, Представника Української Академії Мистецтв,

що його обирають на строки, та фундаторки Музею В. М. Ханенчихи ... Комітет обирає на 3 роки з свого гурту Голову Комітету, що його затверджує Спільне Зібрання Української Академії Наук. Комітет що до службового стану та утримання його членів прирівнюється до Постійних Комісій Української Академії Наук. Чергові засідання Комітету призначаються на 8 року наперед.

Музей та бібліотека при ньому перебувають під управою Директора, що стежить за правильним ходом життя. Він є представник музею та бібліотеки. Через нього провадяться всі зносини музею та бібліотеки. Директора обирає та звільняє Спільне Зібрання Української Академії Наук. Директор вкупі з службовим персоналом та консерватором відповідають за цілісність музею та бібліотеки.

При музеї є консерватор, при бібліотеці – бібліотекар.

Службовців музею та бібліотеки обирає Комітет на подання до директора, а затверджує Академія Наук.

Примітка: Розподіл праці поміж службовцями призначається інструкцією, яку виробляє директор музею і затверджує Комітет. Всі офіційні звідомлення Музею та Бібліотеки, все діловодство провадяться українською мовою.

ПРАВА МУЗЕЮ ТА БІБЛІОТЕКИ

Музей має свій окремий обрахунок та штати.

Музей має право безпосередньо зноситися з усіма відомствами та громадськими установами.

Музей має право випускати з-за кордону всі видання і речі мистецтва.

Музей на підставі статуту Академії Наук видає звідомлення, каталоги, та різні наукові праці що торкаються речей музею, або дисциплін, зв'язаних з ними.

Музей має свою власну печатку з таким написом українською мовою: «Музей Мистецтва імені Б. І. і В. Н. Ханенків Української Академії Наук».

ШТАТИ МУЗЕЮ ТА БІБЛІОТЕКИ

Директор – 1.

Помічник Директора – 1.

Консерватор – 1.

Бібліотекар – 1.

Пом. бібліотекаря – 1.

Вчений секретар – 1.

Друкарниця – 1.

Каталогізатор музею – 1.

Каталогізатор Бібліотеки – 2.

Служник – 4.

Швейцар – 1.

Двірник – 1.

Гід (провідник) – 2.

Комітет Бібліотеки:

Представник Академії Наук – 2.

Представник Академії Мистецтв – 1.

ІР НБУВ, ф. 1, спр. 26199. – Арк. 1 зв. – 2 зв.

Примітки

¹ Булатова С. О. Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблонівських у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / НАН України; НБУ ім. В. І. Вернадського; Ін-т рукопису. – К.: 2006. – 333 с.; Дениско Л. М. Бібліотека та архів Олексія Захаровича Попельницького / НАН України; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; наук. ред.: О. С. Онищенко. – К., 2009. – 476 с.; Ціборовська-Римарович І. О. Родові шляхетські бібліотеки Правобережної України XVIII ст. (Вишневецьких-Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан / І. О. Ціборовська-Римарович; відп. ред.: О. С. Онищенко; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ: НБУВ, 2006. – 396 с., та ін.

² Ковальчук Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах. – К.: НБУВ, 2004. – 644 с.

³ Меценат – багатий покровитель наук і мистецтв, особа, що безкорисливо матеріально підтримує розвиток культури, освіти та будь-які інші аспекти гуманітарної сфери. Слово походить від прізвища римського багатія Мецената, котрий допомагав митцям.

⁴ Спогади колекціонера / Б. І. Ханенко; авт.-упоряд. Н. І. Корнієнко [та ін.]; заг. ред.: В. І. Виноградова; Музей мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків. – К.: Дзеркало світу, 2008. – 160 с.: іл.

⁵ Ковалінский В. В. Меценаты Киева. – К.: Київ, 1998. – 528 с.

⁶ Крутенко Н. Варвара Ханенко // Жінка. – 1993. – № 5. – С. 12–13; Крутенко Н. Ханенки // «Пам'ятки України». – 1997. – № 1. – С. 62–72.

⁷ Гриценко М. Варвара Ханенко: Жінка з великої літери // Історія України. Шкільний світ. – 2010. – № 19 (659), травень. – С. 21–24; Там само. – 2010. – № 31 (671), серпень. – С. 22–24.

⁸ Крутенко Н. Варвара Ханенко – життя, події, факти // До 150-річчя з дня народження Богдана Івановича Ханенка, мецената, колекціонера, фундатора музею: матеріали наук.-практ. конф. / Київський музей західного та східного мистецтва. – К.: Київ, 1999. – С. 38–41.

⁹ Киевский музей западного и восточного искусства: Фотопутеводитель. – К.: Мистецтво, 1986. – 159 с.

¹⁰ Рославец О. Богдан Іванович Ханенко – засновник Київського музею західного та східного мистецтва // До 150-річчя з дня народження Богдана Івановича Ханенка, мецената, колекціонера, фундатора музею: матеріали наук.-практ. конф. / Київський музей західного та східного мистецтва. – К.: Київ, 1999. – С. 5–13.

¹¹ ІР НБУВ, ф. 1, спр. 26173 «Заявление Ханенко Варвары Николаевны в Украинскую Академию Наук о принесении в дар А. Н. памятников искусств, библиотеки, здания и условия передачи. 15 декабря 1918 г. Киев. Печат. На машинке» 6 арк. + 1 конв.

¹² ІР НБУВ, ф. 1, спр. 26199 [Арх. Крымского] [Протокол № 87 общего собрания АН УССР 28 февраля 1921 г. О праздновании 600 лет юбилея Данте. О ходе работы Комиссии по составлению энциклопедического словаря; утверждение состава президиума экономич. общества А. Н. О статуте Художественно-Археологического Музея им. Ханенков.] [черновик – автограф Крымского и оригинал печатанный на машинке] – 13 арк.

¹³ ІР НБУВ, Ф. 1, спр. 24461–24462. «Ханенко Варвара – Кримському Агафангелу Юхимовичу [1919]? з [Києва] в []». – 6 арк.

¹⁴ Білокін С. Варвара Ханенко у спогадах сучасників // Матеріали науково-практичної конференції з нагоди 150-річчя від дня народження Б. І. Ханенка, мецената, колекціонера, фундатора музею. – Київ: Київ, 1999. – С. 48–50.